

Список використаних джерел

1. Горілий А.Г. Історія соціальної роботи: навч. посіб. Тернопіль : Астон, 2004. 174 с.
2. Кузьмич В.К. Виховання гуманного відношення до людини у студентів педагогічних університетів. автореф. дис...канд. пед. наук 13.00.07: теорія і методика виховання. К., 2017. 21 с.
3. Кубицький С.О. Технології соціально-педагогічної роботи в зарубіжних країнах: навч. посіб. 3-тє вид. доп. і перероб. К. : Міленіум, 2015. 300 с.
4. Поліщук В.А., Янкович О.І. Історія соціальної педагогіки та соціальної роботи: курс лекцій. Тернопіль: ТДПУ, 2009. 256с.
5. Попович Г.М. Соціальна робота в Україні і за рубежом: навчально-методичний посібник. Ужгород : МПП «Гражда», 2000. С. 134.
6. Ромм Т. А. История социальной работы: учеб. пособ. Новосибирск : Изд-во НГТУ, 2005. Ч. 1. 156 с.
7. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери. 2-ге видання ; за заг. ред. проф. І.Д. Зверєвої. Київ, Сімферополь : Універсум, 2013. 536 с.
8. Фирсов М.В. История социальной работы : учеб. пособ. М. : КНОРУС, 2012. 400 с.
9. Савицький В.І. Генеза благодійності в Україні (Методологія історії соц. роботи в Україні) : навч. посіб. К. : НТУУ “КПІ”, 2007. 136 с.
10. Фурман А.В., Підгурська М.В. Історія соціальної роботи: навч. посіб. Тернопіль : ТНЕУ, 2014. 174 с.

ГЛАВА 1.6. ДЕРЖАВНА СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ДОБРОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

Гальчич І.П.,

викладач кафедри соціальної політики НПУ імені М.П.Драгоманова

Українське суспільство диктує реалії, в яких розвиток соціальної допомоги – необхідна умова. В сучасному світі актуалізується суспільна потреба в комплексній програмі соціальної допомоги, у нових формах соціального захисту, всебічній підтримці соціально

незахищених верств населення, в успішній діяльності «третього сектору», інших важливих інститутів громадянського суспільства.

Становлення та розвиток благодійної діяльності в сучасному українському суспільстві сприяє вирішенню низки проблем соціально незахищених груп населення. Крім того, благодійності належить важлива роль у формуванні моральних норм і ціннісних установок соціуму та особистості, вона також стає важливим складником у реалізації державної соціальної політики.

На відміну від розвинених країн, благодійність в Україні починає процес інституалізації. При цьому, доцільно говорити про незавершеність таких етапів становлення та розвитку соціального інституту добродійної діяльності як державний та громадський рівень. Разом із тим, слід відзначити недосконалість та неефективність законодавчої бази, що регулює функціонування інституту благодійності. З огляду на це, дослідження розвитку благодійних організацій, їх функціонування в соціумі та шляхів удосконалення їх роботи є вкрай актуальними.

Серед сучасних учених, дослідження яких пов'язані із вивченням проблем діяльності благодійних організацій та благодійності в цілому, можна назвати таких як О. Алексеєву, І. Антонович, Р. Апресяна, О. Костіну, О. Кузіну, І. Модель, Б. Модель, Л. Якобсона та ін.

Сучасні українські дослідження, в яких аналізується стан добродійної та благодійної діяльності, можна розділити на роботи, що присвячені теоретичному осмисленню соціально-культурного феномену благодійності О. Кочнова, С. Куц, Н. Савранська, Л. Юрченко та ін

Сформоване правове поле благодійної діяльності, яке складається з Конституції України, Законів України «Про благодійництво та благодійні організації», «Про волонтерську діяльність», «Про об'єднання громадян», «Про соціальні послуги» тощо. Деякі з положень викликали дискусії щодо поправок до зазначених законів, які регулюють функціонування благодійної діяльності в Україні.

Аналіз благодійності як інститут соціальної допомоги та функціонування благодійних організацій ще не стали предметом спеціального наукового дослідження. Враховуючи, що інституціоналізація цієї діяльності є важливою умовою успішної реалізації державної соціальної політики та розвитку громадської

благодійності, складником духовного розвитку суспільства, створення нових форм соціального захисту.

Україна сьогодні продовжує реалізовувати державну соціальну політику направлену на зростання економічних, соціальних, гуманітарних стандартів життя кожного громадянина.

Державна політика як важливий компонент життєдіяльності суспільства, маючи велику кількість вимірів і характеристик, формує відповідну систему та механізми соціально орієнтованого державного управління. У цьому зв'язку актуалізується необхідність удосконалення процесу формування та здійснення завдань державної політики й посилення її регулятивного впливу на розвиток українського суспільства.

Під державною підтримкою необхідно розуміти, з одного боку, державне регулювання відповідної галузі, зокрема, благодійності, що передбачає насамперед свідоме формування державними структурами правових, економічних та організаційних умов становлення і розвитку добродійності, а з іншого – створення стимулів, використання матеріальних і фінансових ресурсів, які сприяють розвитку благодійності

Необхідно зазначити, що основними принципами державної політики щодо благодійництва та меценатства є:

1) створення правових гарантій для вільного функціонування та розвитку благодійництва та меценатства;

2) добровільність та свобода благодійництва та меценатства з урахуванням обмежень, встановлених законами України;

3) моральна та матеріальна підтримка державою благодійної та меценатської діяльності через систему податкових пільг та інших засобів заохочення;

4) захист передбачених законодавством України прав та інтересів суб'єктів благодійництва та меценатства.

Державна політика щодо благодійності повинна базуватися на таких положеннях як правове регулювання розвитком благодійної діяльності; визначення пріоритетних напрямків і розробка спеціальних програм у сфері благодійництва; добровільна діяльність меценатів; моральна та економічна підтримка державою благодійництва. Стимулювання добродійної діяльності полягає також в наданні податкових та інших пільг, що поширюються на меценатів та благодійників, меценатські організації у відповідності з чинним законодавством України.

Норми законодавства, які б сприяли та заохочували діяльність благодійників, повинні відповідати українським умовам та потребам в суспільстві. Благодійна діяльність може вільно розвиватися у країні лише тоді, якщо на рівні держави та суспільства для неї існують сприятливі умови, а саме: національне законодавство сприяє законній благодійній діяльності; зі сторони держави та суспільства благодійники отримують узаконені заохочення матеріального та морального характеру тощо.

Важливо відмітити, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, визнаючи соціальну значимість благодійництва та меценатства:

- встановлюють почесні звання, нагороди та відзнаки за діяльність у сфері благодійництва, наприклад, звання «почесний меценат» або «почесний громадянин міста»;

- нагороджують державними нагородами України та відзнаками органів місцевого самоврядування тощо.

Законодавство про благодійництво та благодійні організації складається з Конституції України (254к/96-ВР), Закону України «Про благодійництво та благодійні організації» інших нормативно-правових актів, що регулюють благодійництво та благодійну діяльність.

Розглянемо поняття благодійності в соціальному сенсі, яке являє собою допомогу іншим особам за рахунок власного добробуту чи вільного часу і за умови, що надання цієї допомоги не завдає шкоди іншим особам і здійснюється в рамках закону. Благодійність повинна приносити користь не тільки безпосередньо отримувачам благодійної допомоги, але і суспільству в цілому.

Благодійність не може супроводжуватися порушенням прав людини, навпаки, вона, в першу чергу, спрямована на захист соціально-економічних прав особи і не може здійснюватися з порушенням закону [5, с. 95]. За умов глобалізації ми все частіше звертаємо увагу на соціальні питання, що виникають по причині недостатньої кількості ресурсів держави, внаслідок чого благодійність стає фактором їх успішного вирішення. Розвиток благодійності – це складова ряду факторів: соціальних, економічних та культурних. Виховання населення має формувати в людях прагнення до покращення навколишнього середовища. У даних умовах, коли наслідки фінансово-економічних реформ відчуються, насамперед, соціально незахищеними верствами населення, особливу

значимість в наданні допомоги незаможним набуває благодійна діяльність.

Благодійництво, благодійна діяльність здійснюються у таких основних напрямках, як зазначається у Законі України «Про благодійництво та благодійні організації»:

- сприяння практичному здійсненню загальнодержавних, регіональних, місцевих та міжнародних програм, що спрямовані на поліпшення соціально-економічного становища;

- поліпшення матеріального становища набувачів благодійної допомоги, сприяння соціальній реабілітації малозабезпечених, безробітних, інвалідів, інших осіб, які потребують піклування, а також надання допомоги особам, які через свої фізичні або інші вади обмежені в реалізації своїх прав і законних інтересів;

- надання допомоги громадянам, які постраждали внаслідок стихійного лиха, екологічних, техногенних та інших катастроф, у результаті соціальних конфліктів, нещасних випадків, а також жертвам репресій, біженцям;

- сприяння розвитку науки і освіти, реалізації науково-освітніх програм, надання допомоги вчителям, вченим, студентам, учням;

- сприяння розвитку культури, в тому числі реалізації програм національно-культурного розвитку, доступові всіх верств населення, особливо малозабезпечених, до культурних цінностей та художньої творчості;

- надання допомоги талановитій творчій молоді;

- сприяння охороні і збереженню культурної спадщини, історико-культурного середовища, пам'яток історії та культури, місць поховання;

- надання допомоги у розвитку видавничої справи, засобів масової інформації, інформаційної інфраструктури;

- сприяння розвитку природно-заповідного фонду та природоохоронної справи;

- сприяння розвитку охорони здоров'я, масової фізичної культури, спорту і туризму, пропагування здорового способу життя, участь у наданні медичної допомоги населенню та здійснення соціального догляду за хворими, інвалідами, самотніми, людьми похилого віку та іншими особами, які через свої фізичні, матеріальні чи інші особливості потребують соціальної підтримки та піклування;

- сприяння захисту материнства та дитинства, надання допомоги багатодітним та малозабезпеченим сім'ям [2].

Конкретні напрями благодійництва та благодійної діяльності визначаються благодійниками і статутами (положеннями) благодійних організацій.

У вищезазначеному законі також говориться, що благодійництво, благодійна діяльність здійснюються на засадах законності, гуманності, спільності інтересів і рівності прав її учасників, гласності, добровільності та самоврядування.

Діяльність благодійників і благодійних організацій має суспільний характер, що не суперечить їх взаємодії з органами державної влади і не позбавляє права на отримання державної допомоги.

За даними світового рейтингу держав, що стимулюють благодійну діяльність та всіляко підтримують соціальні ініціативи громадян, Україна знаходиться в самому кінці списку. За десятиліття радянської влади були ретельно викорчовані всі традиції благодійності. Крім того, історія філантропії в Україні грішить частим використанням благодійних фондів для вирішення особистих проблем, що не є фактором який спонукає громадян до благодійної діяльності, а навпаки формує негативне ставлення.

Існують також і проблеми на законодавчому рівні, держава не стимулює приватну філантропію. В законах не прописані прийняті в сучасному світі схеми роботи благодійних фондів з донорськими грошима, що на даний момент, є великою проблемою, так як існує певний парадокс: благодійник від податку звільнений, а от благодотримувач – ні. Зрозуміло, що той, хто дає сім'ї хворої дитини гроші на покупку, наприклад, інвалідної коляски, платить податок за благодотримувача. Тому актуальним є внесення змін до чинного законодавства, що дасть поштовх до розвитку благодійної діяльності в Україні [4, с. 1].

Державну підтримку філантропії слід також поширити і на забезпечення широкого інформаційного висвітлення благодійної діяльності та волонтерства [6, с. 1]. Держава може сприяти публікації в державних і недержавних ЗМІ матеріалів про благодійну діяльність, благодійні організації та добровольців. Держава могла б підтримати і процеси розвитку філантропічної діяльності, що розгортаються всередині самого співтовариства благодійних організацій. У числі таких дій слід згадати сприяння розвитку саморегулювання у сфері благодійності та волонтерства, включаючи законодавче забезпечення саморегулювання; підтримку, з урахуванням слабкості ресурсної бази благодійних організацій в Україні, формування системи виявлення та

поширення кращої практики та розвитку інфраструктури масової благодійності та волонтерства. На регіональному та місцевому рівні могли б отримати підтримку центри волонтерства, яким були би надані в оренду приміщення за державними розцінками, бюджетне співфінансування; підтримка діяльності організацій, що забезпечують масовий збір пожертв та поширення їхнього досвіду. Державну підтримку через співфінансування доцільно надати і фондам місцевих співтовариств, оскільки ці фонди здійснюють професійний комплексний і системний підхід до розвитку благодійності на місцевому рівні, сприяють залученню соціальних інвестицій в бізнес, а також приватних пожертвувань громадян для вирішення соціальних проблем місцевих громад.

Реалії сучасного розвитку та становлення благодійності свідчать про те, що за умов соціально-економічних трансформацій в Україні благодійники зіштовхуються з багатьма проблемами та труднощами.

В процесі формування та розроблення державної політики щодо благодійної діяльності державна влада повинна створити необхідну правову базу в даній сфері та підвищити рівень поінформованості громадськості щодо такої ефективної форми підтримки соціально-культурної сфери як благодійна та меценатська діяльність [8, с. 2].

Пріоритетних завдань, реалізація яких сприятиме подальшому зміцненню та розвитку благодійності в Україні, а саме:

- з метою розширення спектру програм благодійної діяльності необхідно зміцнити інформаційно-методичну базу щодо різних фінансових та не фінансових інструментів корпоративної благодійності та провести відповідну інформаційну кампанію щодо популяризації цих інструментів в українському бізнес-середовищі;

- задля підвищення рівня довіри компаній до організацій громадянського суспільства, слід проводити просвітницьку діяльність серед українських громадських та благодійних організацій, спрямовану на перефокусування споживацького ставлення до бізнесу з боку цих організацій на стратегію довгострокового партнерства, яка б відповідала бізнес-інтересам компаній;

- для підвищення рівня прозорості благодійної діяльності вітчизняного бізнесу слід ужити заходів, спрямованих на вдосконалення законодавчої бази у сфері благодійності.

Таким чином, концептуальні засади державної політики у сфері благодійності ґрунтуються на системі теоретично розроблених і законодавчо закріплених загальних принципах і пріоритетах ефективного розвитку благодійної діяльності в Україні, а також на

створенні правових гарантій для вільного функціонування та розвитку благодійної діяльності й захисті передбачених вітчизняним законодавством прав та інтересів суб'єктів меценатства та благодійництва.

Благодійність у сучасному українському суспільстві можна розглядати як специфічне суспільне явище, оскільки процес інституціоналізації благодійної діяльності ще не закінчився. На відміну від благодійної діяльності в інших країнах, суспільне явище благодійності в умовах сучасної України лише здобуває окремі ознаки соціального інституту.

У цілому реалізувати потенціал благодійності дозволяють комплексні зусилля з формування суспільної атмосфери філантропічної діяльності в нашій країні, необхідного і достатнього рівня довіри до донорів та благодійних організацій, з розвитку інфраструктури, механізмів і технологій мобілізації філантропічних ресурсів та їх доведення до тих, хто потребує філантропічної підтримки, створення сприятливих для благодійності зовнішніх умов, які задаються політикою держави в сфері благодійної діяльності та реалізації громадських ініціатив.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» : З-н від 05.07.2012 № 5073-VI. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2013. № 25. ст.252. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5073-17>
2. Благодійний Фонд «Здоров'я жінки та планування сім'ї». Програми та проекти. URL: <http://www.womenhealth.org.ua/ShowContents.aspx?id=30>
3. Безпалько О.В., Галустьян Ю.М., Гулевська-Черниш А.В. та ін. Благодійні інституції України: сучасний стан та перспективи розвитку (за результатами соціологічного дослідження). К. : Книга плюс, 2008. 120 с.
4. Горелов Д. Роль громадянського суспільства у реформуванні системи надання соціальних послуг населенню. URL: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/desember08/28.htm>.
5. Корпоративна благодійність в Україні: звіт про результати дослідження. – К. : Творчий центр Каунтерпарт, 2015. 40 с.
6. Зінченко А.Г., Саприкіна М.А. Корпоративна соціальна відповідальність 2005-2010: стан та перспективи розвитку. К. : Фарбований лист, 2010. 60 с.

7. Савранська Н.О. Етико-філософський аналіз благодійності : дис. канд. філософ. наук : 09.00.07. К., 2008. 177 с.

8. Семигіна Т. Словник із соціальної політики. К. : Києво-Могилянська академія, 2005. 253 с.

9. Стан розвитку організаційного потенціалу громадянського суспільства в регіонах України. Дослідження організаційної самодостатності (практики фандрайзингу) організацій громадянського суспільства : звіт. К. : Центр філантропії, 2008. 29 с.